

YMPÄRISTÖOHJELMAN SEURANTAKATSAUS 2019

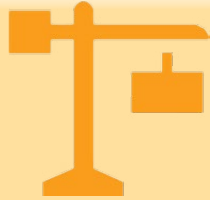
OULU | *Yhdyskunta- ja
ympäristöpalvelut*

OULUN YMPÄRISTÖOHJELMA 2026

YMPÄRISTÖOHJELMAN SEURANTAKATSAUS 2019

PAINOPISTE 1

Kasvamme kestävästi

1. Kestävä elinympäristö
2. Elävä kaupunkikeskusta ja moni-ilmeiset keskukset
3. Ympäristöystävällinen liikkuminen

SIVU 5

PAINOPISTE 2

Toimimme resurssiiviisaasti

1. Tehokas energiankäyttö
2. Hiilineutraali energiantuotanto
3. Toimiva kiertotalous

SIVU 10

PAINOPISTE 3

Luonto on voimavaramme

1. Luonto on kaikkien saavutettavissa
2. Ilmastonmuutokseen sopeutuminen
3. Turvallinen, terveellinen ja viihtyisä elinympäristö
4. Monimuotoinen luonto ja vesistöjen hyvä ekologinen tila

SIVU 19

PAINOPISTE 4

Edistämme ympäristövastuullisuutta

1. Ympäristövastuulliset oululaiset
2. Kestävät toimintatavat kaupunkikonsernissa
3. Kestävät hankinnat

SIVU 26

MITTAREIDEN VUOSIRAPORTTI

OULUN YMPÄRISTÖOHJELMA 2026

www.ouka.fi/ymparistoohjelm

Alkusanat

Teimme fiksun päätöksen, kun päädyimme laatimaan Ympäristöohjelman hallintokuntien asiantuntijoiden kanssa laajalla yhteistyöllä. Myös yhteistyötahot olivat mukana poliittisten päättäjien kanssa.

Tuloksena on konkreettinen ohjelma, mutta samalla erinomainen tavoitepohja kehittämistoimiin. Henkilöstö on sitoutunut ympäristöasioiden raportointiin ja asia on otettu omaksi.

Kehittämisprojektit vaihtelevat kaavoituksen edellytysten luomisesta pysäköintiohjelmaan ja muun muassa hallintokuntien energiansäästötoimenpiteisiin vaikkapa aurinkopaneelien avulla. Voidaan aukottomasti todeta kaikkien hallintokuntien lähteneen työhön hiilineutraalin Oulun saavuttamiseksi.

Erityisiä odotuksia itselläni on Oulun nousuun Suomen kiertotalouden kärkikaupungiksi erilaisten kestävästä liikkumisesta tukevien projektien lisäksi. Olemme mukana kansainvälisessä Making-City -hankkeessa, jonka tavoitteena ovat innovatiiviset energiantuotanto- ja -tehokkuusratkaisut.

Oulun Asuntomessujen 2025 tulisi olla paikka, jossa Oulu voi esitellä onnistuneita ratkaisuja hiilineutraaliuden saavuttamiseksi.

Oulussa 11.5.2020

Matti Matinheikki

Ympäristöohjelman seurantaryhmän pj.

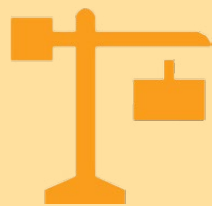
Toimenpiteitä vuonna 2019

- Suistokaupunkivisio hyväksyttiin syksyllä. Työssä on luotu visio ja toimenpiteet suistoalueen kehittämiseksi
- Maankäytön toteuttamisohjelman valmistelua jatkettiin
- Vuoden 2025 asuntomessualueen suunnittelu käynnistyi Hartaanselänrannalle
- Merikaupunki Oulu -tavoitesuunnitelman laatiminen aloitettiin

Keskeisiä maankäytön hankkeita vuonna 2019

Elävä kaupunkikeskusta ja moni-ilmeiset keskukset

Mannerheimipuistosta ympärivuotinen tapahtumapuisto

Mannerheimipuiston peruskorjaus valmistui elokuussa 2019. Peruskorjauksen yhteydessä puistoon rakennettiin yleisö-WC, katsomorakenteet, pelipaikkoja sekä asennettiin nykyaikainen tapahtumatekniikka, erikoisvalaistus ja aukion pinnasta nousevat vesisuihkut. Oleskelu-/esiintymislava tarjoaa valmiit puitteet tai tapahtumajärjestäjä voi rakentaa alueelle omiin tarpeisiinsa soveltuvan esiintymislavan.

Ympäristöystävällinen liikkuminen

Pyöräilybaanat kannustavat kestävään kulkemiseen

Pyöräilyn edistämiseksi ja pyöräväylien laatutason parantamiseksi on suunniteltu useita pyöräilyn laatukäytäviä eli niin sanottuja Baanoja. Oulun baanaverkkosuunnitelma 2030 hyväksyttiin yhdyskuntalautakunnassa syksyllä 2019.

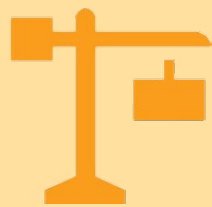
Suunnitelmassa on esitetty 11 Baanaa, joiden yhteispituus on 76 kilometriä. Vuoden 2019 aikana valmistui Linnanmaan baanin 2. vaihe Alppilan ja torinrannan välille.

Sykkelit otettiin aktiivisesti käyttöön

Kaupunkipyörä Sykkelit otettiin käyttöön kesäkaudella 2019. Käytössä oli 600 pyörää 60 asemalla eri puolilla kaupunkia. Sykkeleillä poljettiin yhteensä 26 000 matkaa.

Linnanmaan pyöräbaana keskusta - Linnanmaa palkittiin Pohjois-Suomen Paras Rakennusteko 2019 tunnustuksella.

Ympäristöystävällinen liikkuminen

Pysäköintiohjelma kestävän liikkumisen edistäjänä

- Oulun kaupungin pysäköintiohjelma 2040 valmistui vuoden 2019 lopulla
- keskeisimpiä tavoitteita ovat kaupungin vetovoiman ja asukasmäärän kasvattaminen, pysäköintikapasiteetin turvaaminen erilaisin keinoin sekä kestävien kulkumuotojen kulkutapaosuuden kasvattaminen
- pyöräilyä edistetään lisäämällä julkisille paikoille laadukasta, säältä suojattua sekä varkausturvallista pyöräpysäköintiä

Ympäristöystävällinen liikkuminen

Joukkoliikennestrategia tähtää puhtaampaan joukkoliikenteeseen

- Oulun joukkoliikennestrategia 2030 hyväksyttiin keväällä 2019
- tavoitteena on, että linja-autoliikenteen päästöt puolitetaan vuoteen 2030 mennessä
- tavoitteena on, että vähintään 15 % linja-autoliikenteestä kulkee sähköllä vuonna 2030

Tehokas energiankäyttö

Oulu on mukana kunta-alan energiatehokkuussopimuksessa myös kaudella 2017-2025. Työtä energian säästämiseksi ja päästöjen vähentämiseksi tehdään laajalla rintamalla. Vuonna 2018 hyväksytyssä toimintasuunnitelmassa on laadittu askelmerkit sopimuksen tavoitteiden saavuttamiseen.

Kaupungin omaa energiankäyttöä on vähennetty monin tavoin. Katuvalaistuksessa, Raksilan tekojäällä, satama-alueella ja jätekeskuksessa energian säästöä saadaan LED-valaistuksella. Kaupungin omistamiin rakennuksiin on tehty energiakatselmuksia, joiden perusteella toteutetaan energiaa säästäviä muutoksia. Tilojen energiankäytön tehostamisessa ovat olleet mukana kaikki kaupungin toimintayksiköt ja liikelaitokset.

Raksilaan on tehty energiavisio

Energiaviisaat kaupungit -hankkeessa Raksilan urheilualueelle on tehty energiavisio. Swecon toteuttamassa visiossa tutkittiin vaihtoehtoisia tapoja hyödyntää jäähallin ja harjoitushallin lauhdetta energiatehokkaasti kiinteistöjen lämmityksessä sekä paneuduttiin aurinkosähkön maksimaalisen hyödyntämisen keinoihin sekä kysyntäjoustoon niin lämmön kuin sähkönkin osalta.

Oulun Veden aurinkopaneelit ovat olleet tuottoisia

Taskilan jätevedenpuhdistamolla hyödynnetään aurinkosähköä jo viidettä vuotta. Aurinkopaneeleja on asennettu myös Hintan (2018) ja Kurkelanrannan vedenpuhdistamoille (2019). Yhteensä laitoksilla on 948 aurinkopaneelia, joista saadaan sähköä lähes 200 000 kilowattituntia vuodessa.

Palloiluhallin valaistusmuutos toi isot säästöt

Ensimmäinen käyttövuosi on osoittanut, että Heinäpään palloiluhalliin valaistuksen vaihdos ja toiminnanohjauksen uusiminen ovat tuoneet selvää säästöä. Kaiken kaikkiaan valaistusmuutos toi vuonna 2019 noin 40 000 euron säästön.

Hiilineutraali energiantuotanto

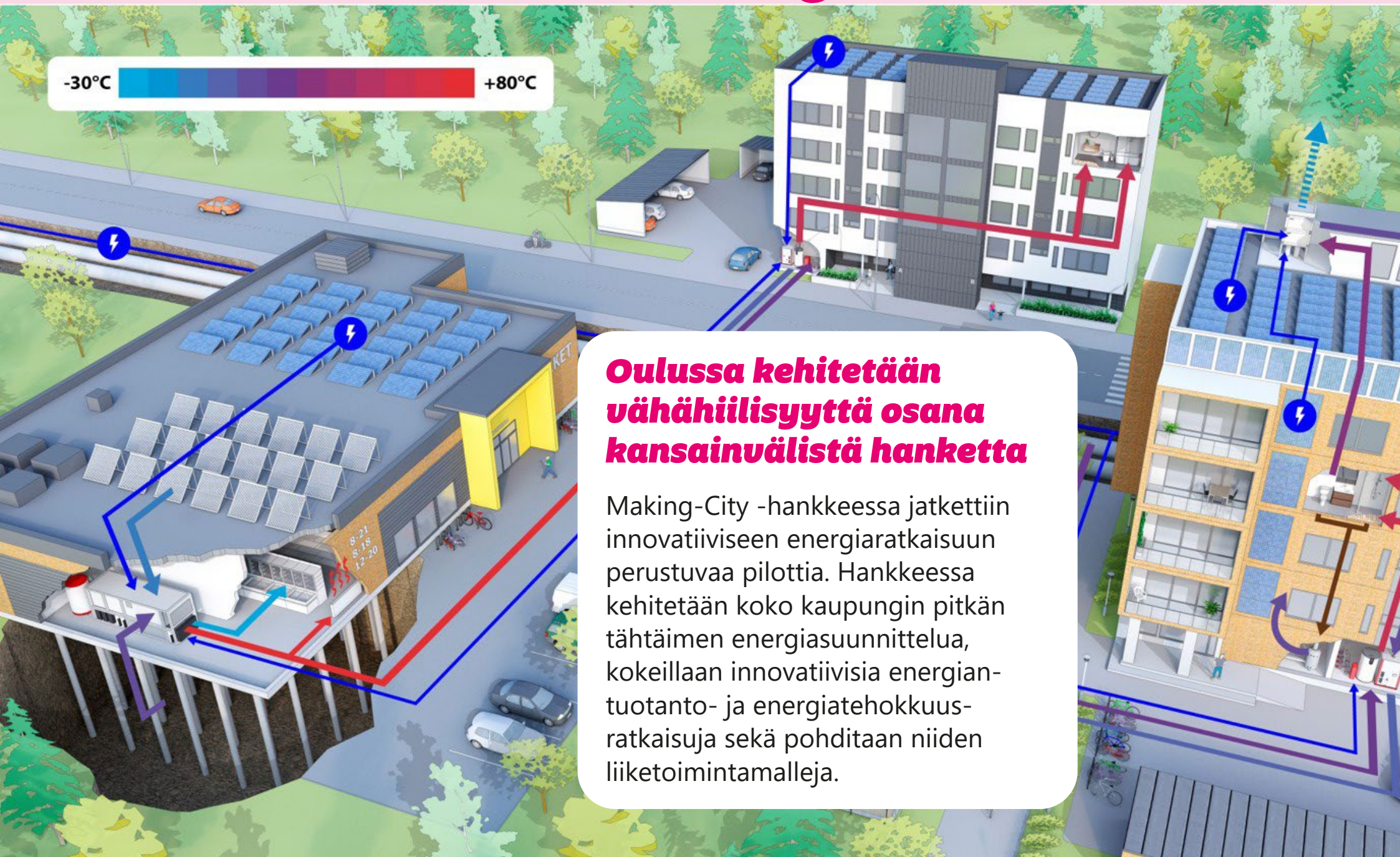
Biovoimalaitos tuottaa puhtaampaa energiaa huipputeknologialla

Laanilan biovoimalaitoksen rakentaminen jatkui. Sähköä ja lämpöä tuottava laitos valmistuu marraskuussa 2020. Oulun Energian päämääränä on hiilineutraali energiantuotanto 2030-luvulla ja biovoimalaitoksella on tässä merkittävä rooli. Biovoimalaitos voi hyödyntää monipuolisia polttoainekoostumuksia. Tavoitteena on, että voimalaitoksen polttoaineesta noin 70% on puuta. Loppuosa on kiertotaloudesta saatavaa kierrätyspolttoainetta ja pienissä määrin huoltovarmuuden varmistavaa turvetta.

Hiilineutraalisuutta tukevia toimenpiteitä vuonna 2019 olivat myös jätteiden lajittelulaitoksen rakentaminen, jätejakeiden hyötykäyttö, tuhkan käyttö maarakentamisessa ja metsälannoitteena, energiatehokkuuden kehittäminen sekä tuulivoimaosuuksien lisääminen.

Hiilineutraali energiantuotanto

Oulussa kehitetään vähähiilisyttä osana kansainvälistä hanketta

Making-City -hankkeessa jatkettiin innovatiiviseen energiaratkaisuun perustuvaa pilottia. Hankkeessa kehitetään koko kaupungin pitkän tähtäimen energiasuunnittelua, kokeillaan innovatiivisia energiantuotanto- ja energiatehokkuusratkaisuja sekä pohditaan niiden liiketoimintamalleja.

Toimiva kiertotalous

Biokaasu korvasi 1,6 miljoonaa litraa fossiilisia polttoaineita

Vuoden aikana otettiin käyttöön Ruskon jätekeskuksen aurinkopaneelit, jotka tuottivat yhteensä 37,5 MWh sähköä.

Kiertokaari edisti kiertotalouden tavoitteita hyödyntämällä loppusijoitusalueilta kerättyä biokaasua sekä Gasumin biokaasulaitoksella tuotettua biokaasua. Kiertokaari hyödyntää jätteitä omassa toiminnassaan ja mahdollistaa alueellaan toimijoiden välisiä symbiooseja, kierrätystä, prosessointia, jalostusta ja uusia kokeiluja.

Ruskon jätekeskuksen pohjoispuolelle rakennettu 2,5 hehtaarin suuruinen käsittely- ja varastointialue valmistui ja otettiin käyttöön loppuvuodesta 2019.

Oulussa pyritään yhdessä kiertotalouden kärkeeseen

Kiertotalouden edistäminen koskee kaupungin jokaista palvelualueetta ja liikelaitosta. Kiertotalouden tiekartta on asiakirja, joka esittää tarvittavat toimenpiteet ja askelmerkit tavoitteeseen pääsemiseksi. Tiekartta laaditaan vuoden 2020 loppuun mennessä. Tiekartasta valitaan toteutettavat toimenpiteet vuosille 2021-2026.

Yksi Oulun kaupungissa käynnissä olevista kiertotaloushankkeista on **CircVol – Suurivolyymisten sivuvirtojen ja maa-ainesten hyödyntäminen kaupungeissa**. Hankkeen tavoite on edistää kiertotalouden mukaista liiketoimintaa, koota alan toimijoita yhteen ja mahdollistaa kiertotalouden ratkaisujen laajamittainen käyttöönotto. Oulun kaupungin osuus hankkeessa keskittyy tukemaan Välimaan kiertotalousalueen toimintaa ja kehittymistä.

Välimaan kiertotalousalueen infran rakentaminen eteni suunnitellusti. Ensimmäinen toimija on aloittanut oman toimialueensa rakentamisen.

Toimiva kiertotalous

Resurssiviisasta teknologian ja datan hallintaa

Vuoden 2019 aikana Oulun Digin ja sen kumppaneiden logistiikan läpi kulki 7700 laitetta, joiden pakkausmateriaalit kierrätettiin.

Elektroniikkajätettä syntyi vuonna 2019 kuusi kuormalavaa. Määrä on pudonnut alle puoleen vuodesta 2016.

Oulun Digi myi kuntalaisille ison osan käytöstä poistuneista tietokoneista ja mobiililaitteista. Loput kierrätti tai myi edelleen elinkaaripalveluita kaupungille tuottava kumppani.

Ympäristöohjelma asemakaavoitusta ohjaamassa

Linnanmaan ja Kaijonharjun kaupunginosaan Huvilarannantielle käynnistyneessä asemakaavamuutoksessa ympäristöohjelman tavoitteet nostettiin ensimmäistä kertaa suunnittelun lähtökohdaksi jo varhaisessa vaiheessa.

Vihreän Korttelin konseptissa rakentamisen aikainen hiilijalanjälki pienenee hyödyntämällä kiertotalouden materiaaliratkaisuja, kierrättämällä rakennusjätteet tehokkaammin ja vähentämällä hukkaa koko rakennusprosessissa.

Muita toimenpiteitä vuonna 2019

- hiekoitushiekan uudelleenkäyttö ulkoliikuntareittien kunnossapidossa (Oulun Infra)
- muovinkeräysastioita lisätty kiinteistöihin (Oulun Tilapalvelut)
- kiertotalouden oppimispolun valmistelu yhteistyössä eri toimijoiden kanssa (Sivistys- ja kulttuuripalvelut)
- rakennustyömaiden puhtaita maamassoja on hyödynnetty mm. sataman läjitysaltaissa (Oulun Satama)
- Prikka-hanke ruokahävikin hallintaan (Oulun Tilapalvelut)
- kierrätyksen pilottiprojekti Hönttämäen koulussa (Sivistys- ja kulttuuripalvelut)

Oulu sai kunniamaininnan Vuoden kiertotalouskunta 2019 -kilpailussa. Perusteluina oli mm. että kaupunki on sitoutunut kiertotalouden edistämiseen ympäristöohjelmassaan ja vahvistanut kiertotalousalan yritysten toimintamahdollisuuksia.

Lähiluontoon on helppo lähteä

Ympäristöohjelman tavoitteena on, että luonto on kaikkien oululaisten helposti saavutettavissa. Viherverkostojen kattavuus ja pääviheryhteyksien säilyttäminen halutaan turvata. Viher- ja lähivirkistysalueita ja vesistöjen virkistyskäyttömahdollisuuksia kehitetään. Lisäksi parannetaan ulkoilureitistöjen saavutettavuutta kestävillä liikkumismuodoilla ja huolehditaan, että myös esteettömiä reittejä on riittävästi.

Ilmastonmuutokseen sopeutuminen

Metsien hoidolla tärkeä rooli ilmastotyössä

Vuonna 2019 hyväksyttiin/tarkistettiin mm. seuraavat suunnitelmat:

- kaupungin omistamien vesialueiden kalataloudellinen käyttö- ja hoitosuunnitelma 2019-2023
- kaupungin omistamien metsien hoito- ja käyttösuunnitelma vuosille 2015-2020
- Sanginjoen ulkometsäpalstan länsiosassa sijaitsevan noin 1 450 hehtaarin suuruisen monikäyttömetsän hoito- ja käyttösuunnitelma 2020-2030

Selvitys hiilinieluista laaditaan vuoden 2020 loppuun mennessä. Selvityksen perusteella määritellään jatkotoimenpiteet.

Ilmastonmuutokseen sopeutuminen

Ilmastonmuutos lukioihin! -hanke käynnistyi

Opiskeliijoista koostuva ilmastopaneeli kehittää ja vie käytäntöön keinoja kestävän lukion synnyttämiseksi. Tuloksena saadaan ilmastokestävän koulun rakennusopas kaikkien Suomen lukioiden käyttöön.

Myös aineenopettajien ilmastonmuutos-tietämyksen päivittäminen ja lisääminen on osa hanketta. Lukioista kerätty opettajajoukko on aloittanut ilmastomateriaalin työstämisen mahdollisimman monialaisesti ja uuden opetussuunnitelman hengessä.

Lisäksi tekeillä on verkkokursseja.

Turvallinen, terveellinen ja viihtyisä elinympäristö

Toimenpiteitä vuonna 2019

- VT4:n parantaminen Oulun kohdalla valmistui lukuun ottamatta Oulujoen kohtaa. Kaupunki osallistui pyöräteiden ja meluntorjunnan rakentamiseen 4,5 milj € osuudella.
- Rikkakasvien torjuntaan on hankittu kuumaan veteen ja höyryyn perustuva torjuntalaite. Luonnonvesien käyttöä mm. kastelussa on lisätty. (Oulun Infra)
- CBRNE-analyysilaitteisto vaarallisten aineiden tunnistamiseksi on otettu käyttöön. (Oulu-Koillismaan pelastuslaitos)
- Kolme haja-asutuksen viemäröintihanketta on toteutettu. (Oulun Vesi)
- Satama-alueella on tehty pölymittauksia. (Oulun Satama)
- Sisäilmaolosuhteisiin liittyviä korjauksia on toteutettu 15:ssä hankkeessa. Reaaliaikaista mittaustietoa sisäilmanlaadusta on käytössä muutamassa kiinteistössä. (Oulun Tilapalvelut)
- Asumispalvelujen alueella on käynnissä Rapro-projekti, jossa ravinnon laatuun, annoskokoon ja terveellisyyteen sekä ruokailutilanteiden viihtyvyyteen panostetaan. (Hyvinvointipalvelut)

Monimuotoinen luonto ja vesistöjen hyvä ekologinen tila

Suuntaviivat luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen työn alla

Selvitys luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen tähtävien kaupungin periaatteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden määrittelyä on käynnistynyt.

Selvityksen on määrä valmistua vuoden 2021 loppuun mennessä.

Monimuotoinen luonto ja vesistöjen hyvä ekologinen tila

Vesistöjen kunnostushankkeet jatkuivat laajalla rintamalla

Vuonna 2019 Kuivasjärvellä suoritettiin ilmastusta kahdella pintailmastimella jääpeitteisinä aikoina. Lisävedenjohtamista Oulujoesta Pyykösjärveen ei suoritettu keväällä Laanilan biovoimalaitoksen jäähdytysvesipumppaamon rakentamistöiden vuoksi. Alhaisten happipitoisuuksien vuoksi Pyykösjärvellä suoritettiin hätäilmastusta maalis- ja huhtikuussa.

Oulun kaupunkivesien kunnostushanke käynnistyi. Tavoitteena on tuottaa tietoa Oulun kaupunkialueen hulevesien laadusta. Hankkeessa toteutettavat kunnostustoimet kohdennetaan Kaijonlahden valuma-alueelle ja Kiimingin Välikylään.

Tehokkaalla jätevedenpuhdistuksella turvataan vesistöjen veden laadun säilyminen

Taskilan jätevedenpuhdistamo käsitteli lupaehtojen mukaisesti 200 000 asukkaan ja palveluiden jätevesiä yhteensä yli 17 miljoonaa kuutiometriä vuodessa. Syksyllä 2018 otettiin käyttöön Suomen suurin kalvosuodatustekniikkaan perustuva laitoslaajennus, mikä paransi edelleen puhdistustuloksia. Kokonaisfosforin, biologisen hapenkulutuksen ja kiintoaineen poistoteho oli 96-98 %. Kalvosuodatuksella poistetaan tehokkaammin myös bakteereita, mikromuovia ja lääkettämiä.

Ympäristötietoisuutta edistettiin aktiivisella viestinnällä

Vuoden 2019 aikana annettiin monipuolista neuvontaa ja tiedotusta sekä järjestettiin useita tapahtumia eri toimialueilla.

Oulun seudun ympäristötoimi laati neljä ilmastokatsausta, ilmanlaaturaportin sekä useita ilmanlaatuun, luonnonsuojeluun, jätteiden vähentämiseen ja lajittelun tehostamiseen liittyviä tiedotteita.

Kaupunki osallistui useisiin valtakunnallisiin ja kansainvälisiin kampanjoihin ja teemapäiviin, kuten Liikkujan viikko, Energiansäästöviikko, Hävikkiviikko, Earth Hour ja I love muovi.

Paikallisia raaka-aineita ja ruokahävikin hallintaa

Oulun Tilapalveluiden keittiöissä käytössä olevien elintarvikkeiden kotimaisuusaste on noin 70 %.

Oulun Tilapalveluiden keittiöt kouluissa ja päiväkodeissa ovat nyt Portaat luomuun -ohjelman toisella portaalla.

Kahdeksassa Tilapalveluiden ravintolassa (kouluja ja päiväkoteja) otettiin käyttöön Hävikkimestari -sovellus.

Lassila & Tikanoja Oyj:n tuottamassa palvelussa keittiön henkilökunta kirjaa syntyneen ruokahävikin ja hyödyntää tiedon hävikin vähentämisessä.

Hankinnoissa huomio ympäristöystävällisyyteen

Oulun Tilapalvelut edellyttää, että ulkoistetut puhtauspalveluntuottajat ottavat toiminnassaan huomioon toiminnan ja elinkaaren aikaisen ympäristökuormituksen. Siivousaineiden, -koneiden, -välineiden ja -menetelmien tulee olla ympäristöystävällisiä ja kestävän kehityksen mukaisia.

Hyvinvointipalveluissa hankintojen tarjouspyynnöissä huomioidaan ympäristönäkökulmia. Ympäristöystävällisiä hankintoja toteutettiin mm. vaihtamalla lääkekupit paperisiin ja paperisia käsipyyhkeitä kangasliinoiksi.

Ympäristösalkku 31.12.2019

Kasvamme kestävästi

- Mäntybaana, investointi (YYP)
- Linnanmaan Baana, 2-vaihe, investointi (YYP)
- Oulun kestävä kaupunkiliikkumisen suunnitelma (YYP)
- IPaWa (Oulun yliopisto)

Toimimme resurssiviisaasti

- E-Lighthouse (Rakennusvalvonta, Kiertokaari, Ympäristötoimi ja Tilakeskus)
- Increasing Competence in Northern Building and Construction Operations (Rakennusvalvonta)
- Making-City (YYP, Oulun Energia, Arina, Sivakka, YIT, Jetitek Oy, VTT ja Oulun yliopisto ym.)
- EKAT (Tilapalvelut & 9 kumpp. 6Aika)
- CircVol (YYP, Oulun Vesi, Kiertokaari & 13 kumpp. 6Aika)
- Tahkokankaalta kiertoon (YYP)
- Energy Data Ecosystems and Services, EDES (VTT, Rakennusvalvonta ja Tilakeskus kumppaneina)

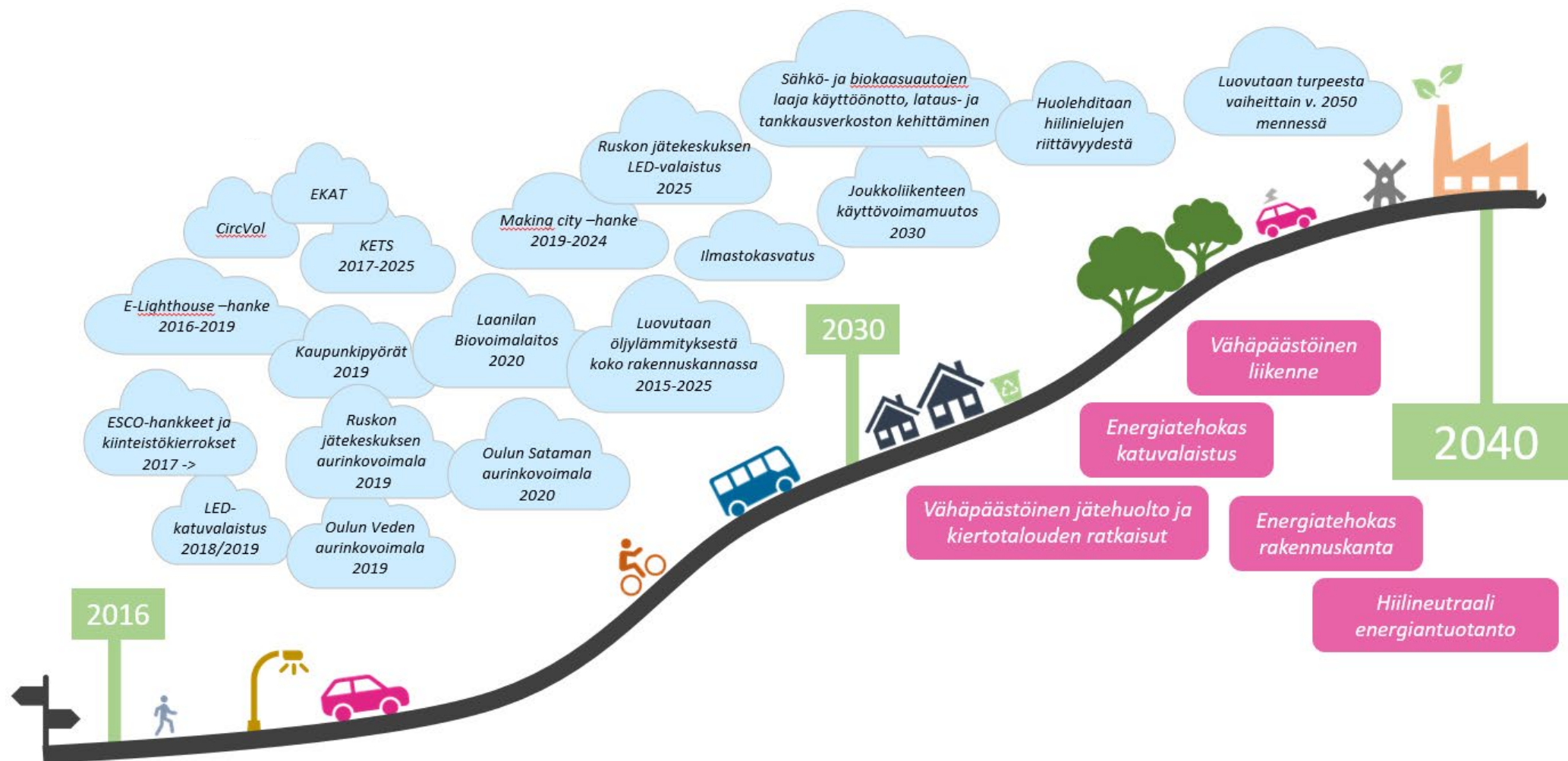
Luonto on voimavaramme

- Oulujoen vesistön puitesopimuksen (OUMO) hankkeet 2019 (Oulun Energia, YYP ja Luonnonvarakeskus)
- HUBI – Hupisaarten urbaanit purot innovaatioiden kohtauspaikkana (Luke, YYP, Siku ja BusinessOulu kumppaneina)
- Kaupunkivesien kunnostushanke (YYP)
- Muutoksiin mukautuvat lietteen käsittelymenetelmät ja ratkaisut (Oulun Vesi)
- Oulujoen vesistöalueen vesistövisio 2035 (Oulun yliopisto, LUKE, Syke)

Edistämme ympäristövastuullisuutta

- Kaupunkien ilmasto-toimenpiteiden vaikutusarviointityökalun esiselvitys (Suomen ympäristökeskus, ympäristötoimi kumppanina)
- Ilmastonmuutos lukioihin! (SIKU)
- Kaupunginojan ja Juurusojan kunnostussuunnittelu (YYP)
- Vieraskasvit hallintaan (ProAgraria Oulu ry, YYP kumppanina)

Oulun kaupungin tavoitteena on hiilineutraalius vuoteen 2040 mennessä

2016

Hiilineutraaliuden kehittyminen Oulussa →

2030

2040

Asukaskohtaiset päästöt -29%
v. 1990 tasosta
--> Tavoite -20% saavutettiin jo v. 2013

Kokonaispäästöt -54%
v. 1990 tasosta

Kokonaispäästöt -80%
v. 1990 tasosta

YMPÄRISTÖOHJELMAN SEURANTAKATSAUS 2019

Tämä katsaus on osa ympäristöohjelman vuosiraportointia.
Mittareiden toteuma on koottu PowerBi -raportiksi.

Katsauksen on laatinut Oulun seudun ympäristötoimi.

Kuvat: Oulun kaupunki, Oulun Energia Oy, Kiertokaari Oy, Adobe Stock
Graafinen suunnittelu: Monetra Oulu Oy

Julkaisu 3/2020
ISSN 2343-2977

YMPÄRISTÖTILINPÄÄTÖS 2019

Oulun kaupungin yli 200 000 asukkaan vesi-, energia- ja jätehuolto samoin kuin liikenne ja muu toiminta vaativat paitsi ympäristövastuullisuutta myös taloudellisia resursseja.

Merkittävä osa ympäristöasioiden kannalta keskeisistä tuotoista ja kuluista liittyy Kiertokaari Oy:n, Oulun Energia Oy:n ja Oulun Satama Oy:n toimintaan. Tästä syystä koko kaupunkia koskevat ympäristöasioiden taloudelliset tunnusluvut on eritelty peruskunnan (sisältäen liikelaitokset) ja kaupungin omistamien yhtiöiden kesken.

Vuonna 2019 peruskunnan yhteenlasketut ympäristötuotot olivat 32,9 milj. €, mikä on 13 % kaikista toimintatuotoista. Suurimmat tuotot tulivat aiempien vuosien tapaan jätevesimaksuista ja rakennusvalvonnan laadunohjauksen seurauksena syntyneestä energiansäästöstä. Pienempiä tuottoja syntyi mm. öljynsuojarahastolta saaduista korvauksista sekä ympäristönsuojelun viranomaistehtävien hoidosta.

Kiertokaari Oy:n ympäristötuotoista merkittävin osa tuli jätteen vastaanottomaksuista. Oulun Energia Oy:n ympäristötuotot syntyivät pääosin päästöoikeuksien myynnistä. Oulun Satama Oy:n suurimmat tuotot kertyivät alusjätepalveluista.

Peruskunnan yhteenlasketut ympäristökulut poistot mukaan lukien olivat 21,1 milj. €, mikä on 2 % kaikista toimintakuluista. Ympäristönsuojelulaitteiden ja vastaavien poistot muodostivat yhteensä noin 33 % ympäristökuluista. Suurimmat toimintakulut aiheutuivat jätevesien käsittelystä. Muita merkittäviä kuluja aiheutui mm. kaupungin omassa toiminnassa syntyvien jätteiden keräilystä, kuljetuksesta ja käsittelystä, ympäristönsuojelun viranomaistehtävien hoidosta, vesialueiden öljyntorjunnasta, roskien siivouksesta sekä hiekoitushiekan poistosta.

Kiertokaari Oy:n kulut aiheutuivat pääosin jätteenkäsittelyalueiden toiminnasta. Oulun Energia Oy:n merkittävimmät kulut aiheutuivat päästöoikeuksien ostosta ja Oulun Satama Oy:n alusjätepalveluiden järjestämisestä.

Ympäristöinvestointeja kertyi yhteensä kaikkiaan noin 20,7 milj. €, mikä on 29 % investointien kokonaismäärästä. Vuoden 2019 merkittävimmät investoinnit liittyivät jätevedenpuhdistukseen sekä vesi- ja viemäriverkostoon, jätteen synnyn ehkäisyyn ja energiatehokkuuden parantamiseen.

Oulun Energia Oy:llä merkittävimmät investoinnit liittyivät energiatehokkuustoimenpiteisiin ja jäteveden puhdistamiseen. Oulun Satama Oy:llä suurimmat investoinnit liittyivät maanpintakerroksen eristämiseen. Kiertokaari Oy investoi mm. vanhan kaatopaikan maisemointiin.

Ympäristönsuojelun edistämistä kuvaavissa luvuissa on mukana rakennusvalvonnan ennakoivan laadunohjauksen vaikuttavuus. Toiminnan kulut olivat noin 0,10 milj. € ja toiminnasta saatava kumulatiiviset tuotot olivat noin 12,1 milj. €. Säästötasoa verrataan kulloinkin voimassa oleviin rakentamismääräyksiin ja valtakunnallisten määräysten kiristyminen otetaan huomioon energiansäästöä ja päästövähennystä laskettaessa.

Ympäristötuottojen, -kulujen ja investointien tarkempi jakaantuminen on esitetty liitteessä 1 ja suhdelukujen kehitys liitteessä 2.

YMPÄRISTÖOHJELMA

Ympäristöasioiden hallinnan ohjaus pohjautuu kaupunkistrategiaan 2026, jonka yhtenä toteuttamisohjelmana on Oulun kaupungin ympäristöohjelma 2026. Ympäristöohjelma hyväksyttiin kaupunginhallituksessa 19.8.2019. Ohjelman tavoitteena on hyvän ympäristön tilan säilyttäminen ja kaupungin elinvoimaisuuden varmistaminen. Ympäristöohjelman

lähtökohtana on kaupunkistrategian painopisteet ja niissä esitetyt linjaukset sekä kaupungin sopimukset ja sitoumukset ympäristöasioiden edistämiseksi. Ympäristöohjelma luo perustan hallintokuntien, liikelaitosten ja kaupungin omistamien yhtiöiden ympäristötavoitteiden asettamiselle ja toimintatapojen kehittämiseksi.

Ympäristöohjelman tavoitteiden toteuttamisesta laaditaan vuosittain yhteenvetoraportti, jonka kokoamisesta vastaa Oulun seudun ympäristötoimi. Vuoden 2018 tilinpäätökseen saakka ympäristöohjelman toteutuminen sekä taloudelliset tunnusluvut esitettiin yhteisessä ympäristötilinpäätöksessä, joka liitettiin koko kaupungin tilinpäätökseen ja toimintakertomukseen. Uuden ympäristöohjelman myötä ohjelman toteutumisen raportointi laaditaan erillisenä raporttina, eikä sitä enää liitetä kaupungin tilinpäätökseen.

ILMASTOPOLITIIKKA

Oulun kaupunki on allekirjoittanut Euroopan kaupunginjohtajien energia- ja ilmastopöytäkirjan (Covenant of Mayors for Climate and Energy, 2016), jonka tavoitteena on vähentää kasvihuonekaasupäästöjä vähintään 40 % vuoden 1990 tasosta vuoteen 2030 mennessä. Sopimukseen liittyy vuonna 2018 hyväksytty Oulun kaupungin kestävä energian ja ilmastotoimintasuunnitelma eli SECAP (Sustainable Energy and Climate Action Plan). Sopimus koskee ennen kaikkea niitä toimintoja, joihin kaupunki voi omalla päätöksenteollaan ja toimillaan vaikuttaa. Vertailuvuotena vähennystavoitteessa on vuosi 1990. SECAPiin on kirjattu 27 toimenpidettä, jotka koskevat kaupungin rakennuksia ja toimintoja, palvelurakennuksia, asuinrakennuksia, katuvalaistusta, liikennettä sekä jätehuoltoa. Lisäksi on esitetty energiantuotantoon ja uusiutuvan energian käytön lisäämiseen sekä eheään yhdyskuntarakenteeseen ja toimintamallien muutoksiin tähtääviä toimenpiteitä.

Toinen merkittävä sopimus on kunta-alan energiatehokkuussopimus (KETS 2017–2025), jossa kaupungin tavoitteena on 10,5 prosentin säästö omissa energiankulutuksissa vuoteen 2025 mennessä vuoden 2014 tasosta. Sopimus koskee kaupungin hallinnassa olevien rakennusten, katu- ja muun ulkovalaistuksen, vesi- ja jätehuollon, katuverkon ja muiden yleisten alueiden käytön ja ylläpidon sekä liikenteen ja kuljetusten energiankäyttöä sekä julkisia hankintoja. Sopimukseen liittyvä toimintasuunnitelma hyväksyttiin vuonna 2018. Toteutuneista energiansäästötoimista raportoidaan vuosittain Motiva Oy:lle.

ENERGIAHUOLTO

Oulun kaupungin lämmön- ja sähkönhankinnasta vastaa pääosin Oulun Energia Oy. Pääasialliset hankintalähteet ovat Toppilan voimalaitokset, Merikosken vesivoimalaitos sekä Laanilan ekovoimalaitos. Täydentäviä lämmönhankintalähteitä ovat vara- ja huippuvoimalaitokset sekä paikallinen teollisuus. Vuonna 2019 Laanilan biovoimalaitoksen rakentaminen ja jätteiden lajittelulaitoksen rakentaminen jatkui. Oulun Energian oman energiantuotannon tavoitteena on saavuttaa hiilineutraalisuus 2030-luvulla.

VESIHUOLTO

Oulun Vesi vastaa vedenjakelusta, viemäroinnistä ja jätevedenkäsittelystä koko Oulun alueella. Vesihuoltolaitokseen kuuluu kaksi pintavesilaitosta, noin kaksikymmentä pohjavedenottamoita, kaksi jätevedenpuhdistamoita sekä talousvesi-, viemäri- ja hulevesiviemäriverkosto. Suurimmalle osalle oululaisia verkostovesi valmistetaan Oulujoen vedestä. Oulunsalon, Haukiputaan, Kiimingin, Ylikiimingin ja Yli-Iin alueilla käytettävä vesi on pohjavettä.

Jätevedenkäsittely on keskittynyt Taskilan jätevedenpuhdistamoon. Taskilan puhdistamo vastaa yli 200 000 Oulun kaupungin sekä Muhoksen, Utajärven ja Iin kuntien asukkaiden

jätevesien puhdistamisesta. Yli-Iin jätevedenpuhdistamolle johdetaan Yli-Iin taajama-alueen asukkaiden jätevedet.

JÄTEHUOLTO JA MATERIAALIEN KIERRÄTYS

Kaupungin jätteenkäsittelystä sekä hyötyjätteiden ja vaarallisten jätteiden keräilystä vastaa Kiertokaari Oy. Yhdyskuntajäte ohjataan joko materiaali- tai energiahyötykäyttöön. Kiertokaari Oy:n toimialueelta kerättävä biojäte käsitellään biojätteen käsittelylaitoksella. Käsittelyssä syntyy energiana hyödynnettävää biokaasua ja ravinnerikasta lannoitetta. Jätekeskuksen yhteydessä toimii biokaasutankkaamo ja puhdistuslaitos. Vuonna 2019 otettiin käyttöön Ruskon jätekeskuksen pohjoispuolelle rakennettu 2,5 hehtaarin suuruinen käsittely- ja varastointialue.

Kaupungin materiaalitehokkuutta edistetään toimintatapoja muuttamalla ja erillisten hankkeiden avulla. Materiaalihallinnan kehittämistyöryhmä edistää kiertotalouden periaatteiden huomioonottamista Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelujen toiminnoissa. Ympäristöohjelman toimenpiteenä olevan Kiertotalouden tiekartan valmistelu aloitettiin.

MELUNTORJUNTA

Oulun kaupungin meluntorjunnan toimintasuunnitelmaan vuosille 2018-2023 on kirjattu pitkän aikavälin strategia melun vähentämiseksi sekä osoitettu seuraavalle viiden vuoden aikajaksolle meluntorjuntakohteita sekä lyhyen aikavälin tavoitteita melun vähentämiseksi. Suunnitelmaa hyödynnetään kaavoituksessa ja muussa alueiden käytön suunnittelussa.

Vt4 parantaminen Oulun kohdalla on valmistunut lukuun ottamatta Oulujoen kohtaa, joka on vielä työn alla. Kaupunki osallistui vuonna 2019 tiehankkeeseen 4,5 milj. € osuudella pyöriteiden ja meluntorjunnan rakentamisessa. Oulun merkittävin liikennemelun lähde on näillä toimilla saatu lähes kokonaan ohjearvojen puitteisiin.

LIITE 1 Oulun kaupungin ympäristötuotot, -kulut ja investoinnit

	2017						2018						2019					
	peruskunta			peruskunta ja yhtiöt			peruskunta			peruskunta ja yhtiöt			peruskunta			peruskunta ja yhtiöt		
	Tuotot 1000 €	Kulut 1000 €	Investoinnit 1000 €	Tuotot 1000 €	Kulut 1000 €	Investoinnit 1000 €	Tuotot 1000 €	Kulut 1000 €	Investoinnit 1000 €	Tuotot 1000 €	Kulut 1000 €	Investoinnit 1000 €	Tuotot 1000 €	Kulut 1000 €	Investoinnit 1000 €	Tuotot 1000 €	Kulut 1000 €	Investoinnit 1000 €
Ulkoilmansuojelu (sis. ilmastonuojelun v. 2011 saakka)	42	486	0	42	1 856	1 294	42	571	0	42	2 040	23	42	619	13	42	2457	26
Ilmastonuojelu	0	11	908	3 863	3 815	6 581	0	534	0	1 049	5 288	436	0	0	2440	7947	1803	
Vesiensojelu ja jätevesien käsittely	19 414	7 812	9 786	19 414	8 802	12 158	21 031	9 639	15 485	21 031	10 240	18 380	19 704	9106	8566	19704	9789	9950
Jätehuolto ja roskaantumisen torjuminen	602	1 391	0	15 276	13 817	164	429	1 675	0	15 080	15 121	1 753	448	1769	0	15472	14357	121
Maaperän ja pohjaveden suojeleminen	0	105	2 184	594	149	2 184	20	163	23	402	224	167	52	199	76	598	301	766
Melun ja värinän torjunta	0	0	477	0	0	692	0	0	1 521	0	2	1 521	0	0	245	0	0	245
Luonnonvarojen ja maisemansuojelu	0	299	0	0	317	0	0	260	0	0	264	0	0	363	7	0	365	7
Ympäristönsuojeluun liittyvät viranomaistehtävät	474	1 182	0	474	1 182	0	477	1 091	0	477	1 091	0	459	1210	0	459	1210	0
Muut ympäristönsuojelutoimenpiteet	10 937	803	6 752	11 275	1 418	6 933	11 467	1 115	4 395	11 467	3 658	4 702	12 155	815	7771	12155	3894	7771
YMPÄRISTÖTOIMINTA YHTEENSÄ	31 469	12 089	20 107	50 938	31 356	30 006	33 466	15 048	21 424	49 548	37 928	26 982	32 860	14 081	16 678	50 870	40 320	20 689
Ympäristönsuojelulaitteiden (investointien) poistot		12 835			13 062			6 836			6 836			7045			7045	
Ympäristöperusteiset verot ja veroluonteiset maksut		0			5 457			0			6 060			0			6535	
YMPÄRISTÖKULUT YHTEENSÄ		24 924			49 875			21 884			50 824			21 126			53 900	
Asukasluku		201 124						203623						205534				
Ympäristötuotot/asukas, €		156,46						164,35						159,88				
Ympäristökulut/asukas, €		123,92						107,47						102,79				
Ympäristöinvestoinnit/asukas, €		95,15						105,21						81,14				

LIITE 2 Oulun kaupungin ympäristötaloudelliset tunnusluvut

	peruskunta		peruskunta ja yhtiöt		peruskunta		peruskunta ja yhtiöt		peruskunta		peruskunta ja yhtiöt	
	2017		2017		2018		2018		2019		2019	
Ympäristötuottojen kokonaissumma	31,469 milj. €	50,938 milj. €	33,466 milj. €	49,548 milj. €	32,860 milj. €	50,870 milj. €						
Ympäristökulujen kokonaissumma	24,924 milj. €	49,875 milj. €	21,884 milj. €	50,824 milj. €	21,126 milj. €	53,900 milj. €						
Ympäristöinvestoinnit	19,137 milj. €	30,006 milj. €	21,424 milj. €	26,982 milj. €	16,678 milj. €	20,689 milj. €						
Ympäristötuottojen osuus kaupungin kaikista toimintatuotoista	%			13 %		20 %			13 %		20 %	
Ympäristötuotot suhteessa asukasluukuun	156 €/as		164 €/as	243 €/as	160 €/as	247 €/as						
Ympäristökulujen osuus kaupungin kaikista toimintakuluista	2 %		2 %	4 %	2 %	4 %						
Ympäristökulut suhteessa asukasluukuun	124 €/as		107 €/as	249 €/as	103 €/as	262 €/as						
Ympäristöinvestointien osuus kaupungin kokonaisinvestoinneista	17 %		15 %	19 %	23 %	29 %						
Ympäristöinvestoinnit suhteessa asukasluukuun	95 €/as		105 €/as	132 €/as	81 €/as	100 €/as						
Ympäristötuotot suhteessa ympäristökuluihin		126 %		153 %		97 %			233 %		94 %	